

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 20.051.031 у ДВНЗ
«Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 44-а

ВІДГУК
офіційного опонента

**кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника
Колодяжного Максима Геннадійовича на дисертацію Яцини Максима
Олександровича «Неурядові організації як суб'єкти кримінологічної
політики», поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 - Право**

Ознайомлення із дисертацією, публікаціями за темою дослідження дає підстави констатувати, що М. О. Яциною проведений на належному методологічному рівні великий обсяг наукової роботи. Загалом можна стверджувати, що представлена праця є теоретично й практично значущою для науки кримінології, а її автор виконав усі дослідницькі задачі й досяг поставленої мети.

Актуальність теми дослідження, здійсненого М. О. Яциною, зумовлюється тим, що сучасна парадигма запобіжного впливу на злочинність у будь-якій державі світі не уявляється можливою без залучення до цієї діяльності якомога ширшого кола суб'єктів, як державних, так й недержавних. Це стосується передусім неурядових організацій, які відносяться відповідно до канонів західної кримінологічної теорії до так званого приватного сектора.

Проблематика, що докладно й успішно досліджена дисертантом, цілком узгоджується із сучасною концепцією запобігання злочинності у розвинених західних країнах світу. Це стосується принципу державно-приватного партнерства, який, до речі, включений як окремий принцип діяльності Національної поліції України, а також стратегії community policing. На останній з початку 90-х років XX ст. базується робота

правоохоронних органів США, Великої Британії, багатьох країн ЄС. Указана стратегія наразі послідовно впроваджується у діяльності органів внутрішніх справ нашої країни.

Питання, які розглядаються у дисертації автором, повністю узгоджуються із засадничими положеннями міжнародних інституцій у виді ООН, Ради Європи щодо підвищення ефективності діяльності із запобігання злочинності.

Здобувач до того ж вивчив малодосліджену в українській кримінологічній науці проблематику. Вона стосується, з одного боку, неурядових організацій, які до цього часу жодного разу не вивчалися у кримінології з точки зору здійснення ними превентивної функції. З другого, - діяльність неурядових організацій розглянута крізь призму кримінологічної політики, що надає такій роботі більшої теоретичної й практичної значущості.

Перелічені та інші обставини указують на підвищену актуальність проблематики, яку дослідив М. О. Яцина.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність. Об'єкт та предмет представленого кримінологічного дослідження визначений коректно. Наукова праця базується на системному підході до проблем, поставлених у ході наукового пошуку, характеризується належним рівнем наукових узагальнень.

Методологічна база дисертації цілком відповідає вимогам сучасної кримінологічної науки в указаному аспекті. Для отримання кінцевого наукового результату автор обрав вірну методику дослідження, правильне застосування кримінологічного інструментарію для здійснення поставлених дослідницьких задач.

Особливістю методологічної бази є поєднання філософських, загальнонаукових й спеціально-кримінологічних методів дослідження.

Слід відзначити продуману структуру дисертації, її методологічну

основу, вірно й логічно побудований дослідницький процес. Перелічені компоненти зумовлені передусім архітектонікою предметної сфери наукового пізнання складної кримінологічної проблематики. У науковій праці вміло і послідовно вивчено окремі дослідницькі питання. Вони стосуються сутності кримінологічної політики, неурядових організацій як невід'ємних суб'єктів реалізації останньої, а також міжнародного досвіду діяльності таких організацій.

Дисертація містить чимало наукових задач, зумовлених необхідністю розробки дефініцій окремих понять, як-то: суб'єкт кримінологічної політики, неурядова організація. У цілому автор впорався із цією достатньо складною задачею. Це свідчить про його наукову зрілість, орієнтування у множинності понятійно-категоріального апарату кримінологічної науки, здатність до наукового аналізу й можливість виділяти саме кримінологічно значущу інформацію у межах предмета дослідження.

При написанні дисертації автор дослідив значну кількість наукової літератури (усього 257 джерел). Здобувач опрацював наукову літературу за кількома блоками:

- а) література, що стосується політики у сфері боротьби зі злочинністю, включаючи кримінологічну політику;
- б) праці щодо громадськості та її ролі у профілактиці злочинності;
- в) роботи, що безпосередньо пов'язані із вивченням неурядових організацій як учасників антикриміногенної діяльності.

При чому суттєвим позитивом цієї праці є активне використання 51 зарубіжного літературного джерела (енциклопедій, монографій, наукових статей, причому останніх років.), що складає 20 % від загального обсягу списку використаної літератури. Це - показник не лише знання автором англійської мови, а і його намагання глибоко проникнути у суть проблеми, що вивчається. Безперечно, такий підхід слід лише вітати, адже більшість дисертантів, на жаль, обмежується публікаціями українських та російських науковців. Також здобувач дослідив міжнародне, зарубіжне й національне

законодавство у сфері регулювання діяльності неурядових (громадських) організацій.

Глибоке пізнання кримінологічної природи діяльності указанного суб'єкта запобігання злочинності дозволило М. О. Яцині зануритись у соціальну, функціональну, правову матерію досліджуваних питань. У підсумку автор зміг вірно побудувати увесь дослідницький процес і досягти поставленої мети.

Специфіка нормативної та інформаційної основи дисертації полягає у широкому використанні як нормативно-правових актів України, так й міжнародно-правових документів, виданих ООН, Радою Європи та деякими іншими міжнародними інституціями у сфері діяльності неурядових організацій із запобігання злочинності.

Наукова новизна висновків, пропозицій та рекомендацій, сформульованих у дисертації полягає в тому, що дисертація є одним із перших в Україні досліджень проблем щодо діяльності неурядових організацій як суб'єктів кримінологічної політики. Особливої уваги заслуговують положення наукової новизни із рубрики «уперше». Вони стосуються введення до наукового обігу дефініції поняття «суб'єкти кримінологічної політики», а також авторської класифікації суб'єктів кримінологічної політики. Безперечно, кримінологічне знання певним чином прирощено завдяки положенням наукової новизни, які удосконалені та дістали подальшого розвитку у представленій роботі.

У цілому презентовані автором елементи наукової новизни є достатніми для дисертаційного дослідження такого рівня.

Практичне значення дисертаційного дослідження, яке розглядається, не викликає сумнівів, адже його результати мають у подальшому перспективу використання у:

- науково-дослідницькій діяльності - під час проведення наукових пошуків для подальшого дослідження проблематики з визначення місця неурядових організацій у кримінологічній політиці та політики у сфері

боротьби зі злочинністю зокрема;

- правотворчій діяльності - з метою використання отриманих результатів у процесі розроблення програм, стратегій боротьби зі злочинністю, а також шляхом внесення змін до деяких законодавчих актів, що регулюють питання діяльності інститутів громадянського суспільства у сфері боротьби зі злочинністю;

- навчальному процесі - при викладанні дисципліни «Кримінологія», «Кримінально-правова політика в системі політики боротьби зі злочинністю» та ін. при написанні навчальної літератури (акт упровадження результатів дисертації у навчальний процес ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях. Результати дисертації з достатнім ступенем репрезентативності викладені у 10 наукових працях. З них: у 4-х наукових статтях, у тому числі 2-х, опублікованих у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук, 1-й статті - в електронному виданні й 1 статті - у науковому виданні іноземної держави, та 6 тезах наукових доповідей.

Наукові публікації дисертанта свідчать про його послідовну роботу над розв'язанням поставленого наукового завдання. У публікаціях відображені усі розділи дисертації. Окрім цього, її результати достатньо апробовані. Основні положення й висновки праці обговорювалися на засіданнях кафедри кримінального права ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Окремі результати дослідження доповідалися на 6-ти міжнародних науково-практичних заходах.

Оформлення дисертації. Дисертація М. О. Яцини оформлена згідно із нормативними вимогами і стандартами, які передбачені для такого виду досліджень. Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю. Положення, висновки та пропозиції, що містяться у науковій праці,

характеризуються завершеністю, аргументованістю й послідовністю.

Попри загальне позитивне враження від авторських ідей та розкриття основних питань представленого дисертаційного дослідження М. О. Яцини, воно природно не позбавлене певних несуттєвих неточностей, спірних або дискусійних аспектів, які потребують додаткового обґрунтування і пояснення.

1. У вступі до дисертації автор перелічує чимало методів, які активно використовувались при її написанні. Це як загальнонаукові, так й спеціально-галузеві методи. Разом із тим здобувачем не зазначені порівняльно-правовий та компаративний методи дослідження. Напевно, через власну скромність дисертант не вказав на науковий інструментарій, який насправді активно і вміло ним було застосовано під час розробки зазначеної проблематики.

2. При формулюванні наукової новизни дисертації шановний здобувач наголошує, що дисертація є одним із перших в Україні саме *комплексних* досліджень проблем, пов'язаних з діяльністю неурядових організацій. При цьому попри ґрунтовність, глибоке вивчення зазначеної проблематики воно все ж таки не є комплексним, хоча у багатьох дисертаціях застосовується подібна їх характеристика. Виражаючись словами академіка М. І. Панова, комплексність передбачає дослідження у нашому випадку не лише кримінологічних, а й, наприклад, кримінально-правових, процесуальних, адміністративних, а так само загальнофілософських, соціологічних та деяких інших аспектів анонсованої проблематики. Тому комплексний характер більш властивий фундаментальним дослідженням. Не акцентуючи на комплексному характері цієї роботи, вона від того у жодному разі не втрачає своєї актуальності, теоретичної і практичної значущості й не заперечує відповідний приріст кримінологічного знання.

3. У дисертаційному дослідженні неодноразово згадуються такі категорії, як «взаємодія» і «партнерство» (С. 4 та ін.). При цьому не дається їх характеристика, не проводиться порівняння. Зі сторінок роботи є не до

кінця зрозумілим як партнерство і взаємодія проявляються у перебігу діяльності неурядових організацій як суб'єктів кримінологічної політики.

4. Свого часу французький філософ Р. Декарт сказав, що визначення понять позбавить світ половини його помилок. Це указує на важливість понятійно-категоріальної визначеності й термінологічної упорядкованості. Будучи достатньо зрозумілим і послідовним у викладенні матеріалу, дисертант іноді допускає термінологічну плутанину. Вона проявляється в одночасному використанні термінів «боротьба», «запобігання», «протидія», «нейтралізація», «стримування». При цьому не уточнюється їх співвідношення й семантичне навантаження. Дискусія з цього приводу хоча і наведена на С. 67-71 дисертації, однак автор резюмує: «... є цілком зрозумілим, що мова йде про діяльність саме зі стримування злочинності та можливого зменшення її рівня». Тобто указана полеміка на сторінках дисертації залишена відкритою. У зв'язку із цим є необхідність звернутись до автора для уточнення його позиції щодо родового терміна, яким позначається діяльність із перешкоджання правопорушенням.

5. Дисертаційне дослідження не позбавлене деяких умовно формальних неточностей, які потребують усунення:

- у роботі указується на різну кількість конгресів ООН із запобігання злочинності та кримінального правосуддя, що були проведені: 13 конгресів (С. 83), 14 конгресів (С. 148) і навіть 15 конгресів (С. 146). Нагадаю, що на теперішній час усього організовано 14 подібних конгресів ООН. Останній був запланований на 2020 р., однак через пандемію COVID-19 був перенесений на цей рік і відбувся протягом 7-12 березня 2021 р. у м. Кіото;

- неправильно зазначені ініціали по батькові відомого правознавця Лопашенко Наталії Олександрівни (С. 49);

- двічі дублюється один і той самий текст на С. 78, 79;

Висловлені побажання не впливають на загальну високу і позитивну оцінку дисертаційного дослідження М. О. Яцини. При цьому репрезентативність отриманих автором наукових результатів,

обґрунтованість здійснених ним висновків і наданих пропозицій не піддаються жодному сумніву.

Дисертація є самостійно виконаною, завершеною роботою. Порухень академічної доброчесності у ній не виявлено.

Зміст дисертації відповідає заявленій автором науковій спеціальності 081 - Право.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертація Яцини Максима Олександровича «Неурядові організації як суб'єкти кримінологічної політики» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами і доповненнями від 3 квітня 2019 р. № 283), п.п. 10, 11 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167 (зі змінами від 9.06.2021 р. № 608), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор - Яцина Максим Олександрович - заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право.

Офіційний опонент -

Завідувач відділу кримінологічних досліджень
Науково-дослідного інституту вивчення проблем
злочинності імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник

М.Г. Колодяжний

